

gledam popolnoma iz lokalnih stališč, da je danes središče svetovne reakcije London itd. Tega mojega kritika sta nato ostro napadla Kardelj in Boris Kidrič, ki sta oba obsodila tako stališče. Spominjam se Kardeljeve izjave, da ob položaju, kakršen je na svetu, ne smemo pozabiti, da je nacizem največje barbarstvo današnjega sveta. Boris Kidrič je ob tej priliki izjavil, da še nikdar v življenju ni bil pred odločitvijo, ali naj ravnal kot socialist ali kot Slovenec; če bi se znašel v taki zadregi, bi se odločil, da bo ravnal kot socialist; doslej pa nikdar ni bil v takih škripcih in upa, da vanje ne bo nikdar zašel. Izjavil je, da se je treba v primeru, da bi bila Jugoslavija napadena, postaviti na stališče, da se je treba braniti. Obenem je zagovarjal mnenje, da bi bilo popolnoma napačno zanašati se na pomoč zahodnih sil in da je edina rešitev v naslonitvi na Sovjetsko zvezo, edino realno silo, ki more pomagati Jugoslaviji v tedanjih razmerah. Debata je bila zelo burna in zanimiva. Kmalu potem je kapitulirala Francija in nekaj dni pozneje je bil pripravljalni sestanek za ustanovitev Društva prijateljev Sovjetske zveze. Ta akcija je bila absolutno zamišljena kot akcija, ki naj pokaže novo perspektivo nacionalne rešitve v trenutku, ko se je Francija zrušila in ko na zahodu ni bilo nikakršne kontinentalne fronte več. Spominjam se, kako mi je Boris Kidrič potem še poleti 1940 nekoč žarečega obraza pripovedoval, kako se razvija podpisna akcija za pristop k društvu v pravi plebiscit, kako se je zgodilo, da so žandarji konfiscirali tako polo s podpisi, da so jo pa potem na dokaz, da gre vendar za protinemško akcijo, vrnil in se še sami prej podpisali, kako podpisujejo vsi sokoli in kako se vse razvija v narodni plebiscit.

Mislím, da je treba to ozračje razumeti. V resnici so bila takrat razna nihanja. Tovariš Fajfar ima prav, ko pravi, da bi leto 1941 poteklo drugače, če bi prej vsa pot ne šla tako, kakor je šla. Ne bi bilo moralne legitimacije za zahtevo, naj ljudje tvegajo svoja življenja, če bi bila pred junijem 1941 politika drugačna.

Zdi se mi, da je to droben prispevek k vprašanju, o katerem so tu že razpravljali, da namreč ne gre samo za tiste, ki dajejo direktive, in za druge, ki tem direktivam slede, ampak gre za akcijo in protiakcijo, medsebojno dopolnjevanje, in da moramo iz ozračja silovite narodne ogroženosti v letu 1940 in iskanja izhoda iz tega razumeti okoliščine, iz katerih se je potem leta 1941 logično rodila Osvobodilna fronta. Prav so imeli kritiki, ki so poudarjali, da razvoja v letu 1941 ne moremo razumeti, če ga odtrgamo od zelo važnih dogajanj predhodnega razdobja.

Josip Rus

PRISPEVEK K OBRAVNAVI NA ZNANSTVENEM POSVETOVANJU
O OSVOBODILNI FRONTI SLOVENSKEGA NARODA
OB NJENI 25-LETNICI

(Odlomek iz predloženega referata)

Slovenski fašistični režimski privrženci so za avgust 1938 napovedali veliko praznovanje 20-letnice Jugoslavije. Bilo naj bi v Mariboru, ne v Ljubljani. Ljubljana je bila nevarna. Po programu je bila predvidena javna maša in nato

mimohod vseh udeleženih organizacij pred političnimi predstavniki na čelu z dr. Korošcem, takratnim notranjim ministrom in klerikalnim vodjo v Sloveniji. Bilo je očitno, da hoče fašistični Stojadinović-Korošček režim izrabiti proslavo, da zajame vso slovensko javnost. Načelnštvo ljubljanske župe (Sokola, op. ur.) je takoj spregledalo ta namen in najprej s posebno okrožnico pojasnilo društvom svoje stališče, da se s programom zborovanja ne strinja. Za sodelovanje je postavilo pogoj, da ne sme govoriti na proslavi noben vpliven politik, tudi ne dr. Korošček, temveč predstavnik Sokola, da se opusti mimohod pred politiki in iz programa javna maša. Pogoji so bili sporočeni vsem slovenskim župam, sokolski zvezi v Beograd, vsem osrednjim organizacijam in prirediteljem. To je povzročilo splošen odpor zoper izkoriščanje proslave v režimske fašistične namene. Solidarnost so izjavile tudi vse delavske organizacije in grozilo je, da se proslava spremeni v demonstracijo proti režimu. Zato je bilo praznovanje 20-letnice Jugoslavije odpovedano.

Predlog župnega načelstva je bil z večino sprejet tudi na seji župne uprave. Župni podstarosta ing. Bevc, ki je vodil sejo, je po glasovanju odstopil, ker se ni strinjal s sklepom. Tedaj je postalo očitno, da je tudi vodstvo Jugoslovanske nacionalne stranke na strani režima. Ing. Bevc je bil član osrednjega vodstva JNS.

Sklep ljubljanske župe je pomenil prelom z režimom. Vodstvo ljubljanske župe je bilo pod pritiskom režima odstavljeno in imenovana začasna uprava brez načelnštva. Prihajalo je do jasne ločitve, ki se je naglo širila med članstvom slovenskega sokolstva. Na strani JNS so ostali redki posamezniki. Člani župnega načelnštva in vaditeljskega zbora so po izločitvi iz župnega vodstva ostali naprej organizirana, nelegalna skupina. Težišče spora se je preneslo na obrambo proti izločitvi iz organizacije. Predlagatelji sklepa, ki je povzročil razpust župnega vodstva, člani načelnštva in vaditeljskega zbora so jemali za svojo moralno obveznost vztrajati na odgovornem mestu za izvajanje protifašističnega odpora. S sklepom so se borbeno odločili za redno spremembo v župnem vodstvu, se pravi, do rednega občnega zbora. Seja dne 7. avgusta 1938 je bila zadnja seja redne voljene župne uprave. Od tedaj pa vse do zbora delegatov slovenskega sokolstva 8. julija 1945 v Ljubljani ni bilo redne župne uprave in ni prenehala moralna odgovornost članov redne voljene župne uprave, ki je vodila župo pred razpustom v letu 1938. Takrat je imelo sokolstvo v Sloveniji v 4 župah 286 društev in 41 000 pripadnikov.

Političnim privržencem režima v JNS tudi s podporo režima v Ljubljani in v Beogradu ni uspelo preprečiti vodilnega vpliva odgovornih članov izločenega, nelegalnega župnega načelnštva. Vlada je pošiljala v župo ministra za telesno vzgojo in sokolska zvezna uprava svoje najvišje predstavnike, da bi pridobili odstavljeno župno vodstvo za stališče režima. Sodelovanje s klerikalno telovadno organizacijo Zvezo slovenskih fantov in deklet, ki je pripadala »kato-liški akciji«, naj bi pomenilo pomiritev. Odločne odklonitve nelegalnega župnega načelnštva so vedno bolj utrjevale njegovo stališče, krepile podporo vsega članstva in vse slovenske javnosti. Privolitev v zahteve režima bi pomenila popoln zlom sokolstva v Sloveniji in usoden udarec za vse sokolstvo v Jugoslaviji.

Uporno stališče proti režimu pa so zlasti okrepili zunanje politični dogodki, ki so privedli do sporazuma velesil v Münchnu (30. septembra 1938), ki je

samovoljno uničil češkoslovaško državno samostojnost, preprečil upor českega in slovaškega naroda in ga brezvestno izročil nacističnemu nasilju. Dogodek je pretresel ves svet in zbudil zle slutnje, da drvi človeštvo v strahotno vojno katastrofo. Drugi dan so nemške čete že prekoračile češko mejo. Dne 15. marca 1939 je nemška armada zasedla vso državo. Posledice tega nacističnega nasilja so prevzemale vso svetovno javnost do napada na Poljsko. Jugoslovanski režim in legalne slovenske politične stranke so sodelovale na strani fašističnih sil. Kakšna sramotna usoda!

Kljub političnemu pritisku je redni župni zbor društvenih načelnikov dne 5. februarja 1939 zahteval staro načelništvo. Njegov predlog je sprejela tudi župna skupščina 26. februarja 1939. Ta se je nadaljevala 5. marca 1939 in tu je bila izvoljena tudi uprava, ki jo je predložil zbor društvenih načelnikov. Zvezna uprava pa izvoljene župne uprave ni potrdila. Kmalu nato je uprava Sokola I - Tabor, ki mu je starostoval ing. Bevc, predala 21. aprila 1939 svojemu disciplinskemu sodišču sedem svojih članov, vaditeljev oddelkov in članov nelegalnega župnega načelništva z društvenim načelnikom na čelu. Disciplinska obravnava se je pričela 25. maja 1939. Sodišče je bilo društvena uprava sama, ki je hotela kratko obravnavo brez javnosti. Toda članstvo si je izsililo vstop v dvorano in doseglo javnost obravnave. Razprava je trajala pretrgom do 25. septembra 1939. Pri vseh obravnava se je uprava zavarovala s policijo v stranskih prostorih. Obravnava se je spremenila v obtožbo proti tožiteljem, politikom v organizaciji in v odločno manifestacijo nove poti v organizaciji, tiste, ki jo je zastopalo nelegalno načelništvo župe. Uprava je kljub temu v razsodbi izrekla izključitev vseh sedmih članov deloma za stalno, deloma za nekaj let. Pet članov uprave, ki so glasovali proti izključitvi in še nadaljnjih petnajst članov je uprava takoj izključila od telovadbe brez vsakega postopka, nadalje še 200 članov pred občnim zborom društva in še nekaj članov kasneje, skupaj 265. Ustavila je telovadbo celih oddelkov, da bi onemogočila vsak vpliv telovadečih na dogodke v društvu. Ker pa početje voditeljev teh dejanj, ing. Bevca in dr. Pestotnika z njihovimi privrženci v upravi društva Sokol I - Tabor, ni imelo podpore v javnosti, je strankino vodstvo (JNS) objavilo v svojem glasilu Jutru, da odklanja podtikanja, da se vtika v posle nacionalnih organizacij.

O pritožbi izključenih zoper izključitev je končno odločala sokolska zvezna uprava. Med dogodki v Sloveniji je močna skupina v zvezni upravi pričela podpirati stališče nelegalnega župnega načelništva in zvezna uprava ni potrdila razsodbe o izključitvi s tem, da je rešitev pritožbe zavlačevala.

Tudi izvolitev nove »legalne« župne uprave leta 1941 ni vzela odgovornosti za stanje v župi z ram župne uprave iz leta 1939, ker je bila ta uprava le začasna, do končne rešitve procesa za izključitev Sokola I - Tabor pri zveznem vodstvu. Do okupacije ta proces ni bil končan.

Vsa načelništva in članstvo župnih društev z redkimi izjemami je bilo na strani nelegalnega župnega načelništva. Uspešno delo treh let je tako razvilo in utrdilo vsebinsko povezanost med vodstvom in članstvom in doseglo tako živo zavest in odgovornost, da tudi v nadaljnjih treh letih po razpustu redne uprave v letu 1938 ni uspelo pritisku režima izključiti povzročitelje upora iz organizacije. Dosledna demokratičnost v vsem župnem delovanju je omogočala sodelovanje članstva, ki je z delom v telovadnici po lastni pobudi izvajalo

načela in cilje organizacije z vedno večjimi uspehi, krepilo njeno samostojnost in ohranilo svobodo odločanja. Primer ljubljanske župe je tako spodbudno vplival na vse sokolsko članstvo in javnost, da fašistični privrženci niso mogli zatrei protifašističnega gibanja, čeprav so imeli v rokah vso oblast in vsa sredstva. Vse slovensko ljudstvo je zavestno občutilo vrednost in pomen organizirane moralne sile zavednega človeka proti oblastniškemu nasilju. Postalo je očitno, da je resnično ljudska organizacija najmočnejše sredstvo v boju za narodno svobodo in samostojnost, za svobodo in samostojnost vsakega posameznika.

Moralna vsebina gibanja je bila tako učinkovita, da se režim ni mogel odločiti za drastične nasilne ukrepe. Utemeljena je bila v moralni vrednosti vzgojnega dela in življenjskih smotrov, ki je živela v zavesti članstva in vse napredne javnosti. Bila je resnično ljudska enotna skupnost, samostojna v lastnih življenjskih odločitvah. Teško je bilo nasprotovati takšni vzgojno delovni ljudski skupnosti!

To ni bil uspeh le nekih posameznikov z raznimi zvezami in sredstvi, temveč uspeh samostojne pobude vsega članstva in vsakega posameznika za skupne napredne življenjske cilje. Bil je edinstven primer organizacije, ki je v polnem bojnem nasprotju proti fašističnemu režimu iz lastne moči ne samo ohranila svoj obstanek, temveč tudi s polno demokratično dejavnostjo uveljavljala napredne družbene cilje.

Z nikomer nismo odklonili sodelovanja, če se je zavzemal za enake napredne cilje na enakopravnih osnovah. Tako smo z zadovoljstvom sprejeli v januarju 1941 tudi ponudbo, da naj pridemo v stik z vodstvom komunistične partije, ki je bilo takrat v popolni ilegali. Razgovor je bil 13. januarja 1941 v kavarni Majcen za Bežigradom. Obravnavali smo možnost sodelovanja. Govorili smo o stališču do Sovjetske zveze in o stanju v slovenskem sokolstvu, nismo pa govorili o stanju v komunistični partiji zaradi njene ilegalnosti. Predstavniki slovenskega sokolstva smo dali vsa želena pojasnila, izjavili smo, da smo za sodelovanje brez pridržka, in izrazili željo, da bi bila socialistična družba organizarana tako, da bi skupnost pospeševala razvoj vsakega posameznika, kakor je to na primer v sokolski telovadnici.

Naša pripravljenost za sodelovanje je bila uspeh mnogih izkušenj v boju proti fašistični politiki priznanih strank in do kraja dognano prepričanje, da nobena stranka ali politična skupina nima ne idejnih, ne moralnih pogojev za politično bojno vodstvo proti fašizmu. Protifašistično gibanje z vodstvom v ljubljanski sokolski župi pa je v petih letih dosledne in vztrajne, načelne, vsenarodne in demokratične dejavnosti pri svojih vzgojnih nalogah in ciljnih postalo tako enotno in bojovito, da je bilo izključeno vsako neodločno, breznačelno stališče.

Ob času tega razgovora so bili cilji režimske politike in njene posledice popolnoma očitni in nujnost sprememb iz temelja v smeri revolucionarnih ciljev neizbežna. Zato je bilo doseženo na razgovoru popolno soglasje za sodelovanje brez pridržkov, tako z ene kot z druge strani.

Od tedaj so ostali stiki s komunistično partijo prek tovariša Kidriča trajni. Na sestankih smo obravnavali mnoga vprašanja, kritično presojali tekoče dogodke in izmenjavali obvestila. Sodelovali smo skupaj tudi v Društvu prijateljev Sovjetske zveze. Razgovori so bili sproščeni, iskreni in so krepili medsebojno zaupanje — neobhodni, nepogrešljivi moralni temelj za uspešno

sodelovanje. O političnih in obćih narodnih smernicah je vladalo medskupinsko in osebno soglasje. Soglasno je bilo stališće glede slovenskega narodnega vprašanja po narodnostnih načelih Sovjetske zveze, ki je že leta 1936 na ustavni način uveljavila načelo samoodločbe narodov s pravico do odcepitve. Narodnostna načela Sovjetske zveze so postala tudi najjačja vez naših skupin, kasneje osnovnih skupin Osvobodilne fronte. Zagotovitev narodne samostojnosti v obsegu teh načel naj bi pomenila popolno izpolnitev življenjskih ciljev slovenskega naroda, za slovensko sokolstvo pa posvetitev vsega njegovega 80-letnega prizadevanja. Sodelovanje s KP je pomenilo politično jamstvo za izpolnitev slovenskih narodnih zahtev.

V februarju je bil sestanek med osrednjim vodstvom KP in večjim številom sokolskih predstavnikov iz župnega vodstva, ki so bili tudi člani nelegalnega odbora izven župnega vodstva. O vseh vprašanjih so bila dosežena enotna stališća, z enakimi obveznostmi za izpolnjevanje in enako odgovornostjo. Razmerje enakih obveznosti je bila neoporečna osnova trajnega sodelovanja.

Po sestanku z osrednjim vodstvom KP so bili sestanki še pogostejši, sodelovanje se je še bolj poglobilo. Ni bilo primera, ki bi povzročal dvom v zanesljivost in zaupanje. Imeli smo občutek, da ni med nami ničesar, kar bi ostalo nepojasnjeno ali nerazčiščeno. Člane našega posebnega odbora so redno obveščali, ti pa so soglašali z razvojem sodelovanja s KP. Ni bilo primera, da bi bili imeli člani partije povod opozoriti na nezanesljivost vplivnih članov v sokolski organizaciji, na katere že mi sami ne bi bili opozorili. V treh mesecih so se razvile tako trdne in zanesljive vezi, da smo imeli skupno ukrepanje za nujno.

Z vkorakanjem nemške armade v Bolgarijo v marcu 1941 je bila Jugoslavija obkoljena od vseh strani. Naglo se je bližal usodni čas. Dne 25. marca je jugoslovanski ministrski predsednik Cvetković podpisal z Nemčijo pakt o nenapadanju, ki je pokopal zadnje ostanke legalnih strank v lastnem izdajstvu. Vojaški puč 27. marca in upor ljudstva sta odstranila vlado, ki je sprejela pakt.

Fašistične armade so 6. aprila napadle Jugoslavijo, ne da bi naletele na pravi odpor. V Zagrebu je bila razglašena samostojna hrvatska država — kraljevine Jugoslavije ni bilo več. Vlada je pobegnila v tujino, armada se je vdala brez boja in prepustila deželo in ljudstvo golih rok okupatorskemu nasilju.

V Sloveniji so se dogodki zvrstili zelo hitro. Dne 10. aprila si je v štabu v Zagradcu ban Natlačen hotel prilastiti armado na slovenskem področju. Bil sem v Višnji gori, ko se je v noći od 10. na 11. april pomikala razpuščena vojska proti Ljubljani. V Višnji gori smo takoj z občinskim odborom ustanovili lokalno oblast in postavili narodno stražo, da smo preprečili namerno demagoško anarhijo, ki naj bi prikrivala izdajstvo.

Dne 11. aprila je italijanska vojska prestopila mejo in popoldne zasedla Ljubljano. Na meji jo je pričakal župan mesta Ljubljane. Izdajstvo je zaključilo preteklost. Fašistična vojska na ljubljanskih ulicah in nacistična na slovenskih cestah sta razkrili vso brutalnost in podlost starega sveta. Stari svet z vsemi svojimi lažnimi krinkami in sleparskimi »načeli« o svobodi in človeških pravicah je pokazal svoj ponoreli obraz. Poteptal je vse zakone sožitja, da bi vzpostavil svoje okrutno tiranstvo in pognal zavednega slovenskega človeka v revolucionarni upor. Ne več s starim svetom naprej, ne več stare družbe, ne več stare države in njene oblasti, ne več strankarstva, proč z vzroki usodnih

katastrof, nasilja, prevar in izkoriščanja! Vsi smo se zavedli, da je samo v boju rešitev našega življenja. Boj je postal vrhovna zapoved življenja. Boj proti demonskemu zločinstvu, boj za novo človeško družbo. Vrsta pojavov organiziranih bojevitih sil proti režimom in njihovi fašistični politiki je pričala o tem, da velikanska večina slovenskega naroda odločno nasprotuje fašizmu in izdajalski politiki reakcionarnih političnih krogov. Treba je bilo odločne pobude in naglega ukrepanja.

Iz našega sokolskega vodstva smo v Ljubljani takoj razširili ukrepe za preprečitev vsakega stika z okupatorjem, neprestano zasledovali dogodke in gibanje našega članstva in čakali na stik s partizanskim vodstvom glede skupnih ukrepov.

Po kapitulaciji armade se je oglasil Kidrič in predložil ustanovitev enotne vsenarodne politične organizacije za odpor proti okupatorjem. Naše vodstvo je takoj privolilo v to. K skupnemu dogovoru smo se sestali 26. aprila 1941.

Na sestanku so bili 3 predstavniki KP, predstavnik sokolstva, predstavnik krščanskih socialistov, 2 predstavnika kulturnih delavcev in predstavnik Društva prijateljev Sovjetske zveze.

Poročal je Kidrič in predložil ustanovitev vsenarodne politične organizacije z imenom Osvobodilna fronta za oborožen odpor proti okupatorjem, za osvoboditev in združitev vseh Slovencev, za povezanost z narodi Jugoslavije in naslonitev na Sovjetsko zvezo.

Z dogodki je dozorela odločitev, da proti fašističnemu nasilju in režimskemu izdajstvu ni druge izbire kot upor z vsemi silami in sredstvi. Zavedali smo se, da je združitev vseh ljudskih sil in boj proti okupatorjem usodna in neodložljiva nujnost, da izdajalci z okupatorjevo pomočjo ne razkroje ljudskih sil. Pripravljeni na vse smo se brez oklevanja in ugibanja strinjali s predloženim predlogom. Zavedali smo se odgovornosti za nepreračunljive napore in žrtve, toda narodova volja, izražena skozi toliko desetletij, gojena iz roda v rod, vedno znova se porajajoča, ni dopuščala ugibanja, postala je najvišja zapoved vesti in časti, posvetitev in smisel življenja. Vsaka od ustanovnih skupin je imela pravi in pristni narodni izraz. Pripravil nas je slovenski narod, njegovi veliki glasniki in vodniki.

Odločitev je pomenila najvišji moralni vzpon. Zrasli smo do vrha svoje samostojnosti in položili temelj narodni enotnosti, ki je postala in ostala izhodišče vsemu nadaljnjemu dogajanju, vsem bojnim in revolucionarnim uspehom.

Slovensko sokolstvo je kot vsenarodna vzgojna organizacija s svojo privolitvijo izpolnilo prostovoljno prevzeto obveznost, da bo ob vsaki nevarnosti branilo svoj narod z orožjem in vojaškim ustrojem.

Vodilna vloga je pripadla komunistični partiji. Samo njena politična organizacija je mogla pri vseh narodih Jugoslavije hkrati buditi upor, postaviti enotno vodstvo in družiti sile vseh narodov v enoten odpor proti fašističnemu nasilju in notranjim reakcionarnim silam. Njeni narodni, demokratični in socialni cilji niso le soglašali z demokratičnimi in socialnimi težnjami narodov Jugoslavije, temveč so bili tudi edina rešitev obstanka narodov Jugoslavije in njihove prihodnosti.

Po ustanovitvi Osvobodilne fronte je vodstvo slovenskega sokolstva v njej organizirano vključilo članstvo ljubljanske in novomeške župe, to je sokolstva

na področju tako imenovane »ljubljske pokrajine«, ki so jo okupirali Italijani. Vodilni člani obeh žup so na svojem področju izvedli vključitev tako, da je članstvo društev neposredno pričelo sodelovati v Osvobodilni fronti. Ljubljanska župa je izvedla vključitev po privolitvi posameznih članov župne uprave, novomeška župa še posebej na svoji upravni seji. Članstvo na Gorenjskem in Štajerskem je bilo povezano neposredno po aktivistih Osvobodilne fronte.

Poslovanje Osvobodilne fronte, zlasti njenega izvršilnega odbora, je bilo samostojno, neodvisno od posameznih skupin. O njegovih sklepih so predstavniki redno poročali vodilnemu odboru sokolstva.

Sokolsko članstvo se je vključevalo samostojno, zavestno in odgovorno. Ni bilo vezano na nobeno politično organizacijo in na nobeno avtoritativno središče. Zato je slovensko sokolstvo moglo v narodnoosvobodilnem gibanju in boju neovirano in z neomejevano odgovornostjo izpolnjevati vse zahteve, ki so jih narekovali cilji Osvobodilne fronte. Sokolstvo je z vso doslednostjo čuvalo narodno enotnost, vztrajno borbenost in disciplino — osnovne pogoje za politične in vojaške ukrepe v osvobodilnem gibanju. Vsa leta svobodilnega boja je ohranilo neomajno zvestobo idealom in ciljem, ki so družili slovenske narodne množice v Osvobodilni fronti za boj do zmage svobode in prave ljudske demokracije. Izpolnilo je vse obveznosti, ki jih je prevzelo po svojih vzgojnih nalogah do naroda in obveznosti, ki jih je prevzelo v izvrševanju nalog za cilje Osvobodilne fronte v duhu izjave, da je njen program enak programu sokolstva, da so njene programatične točke obvezne naloge, katerim mora vsak pripadnik posvetiti vse svoje sile. Biti sokol pomeni biti član Osvobodilne fronte — je bilo geslo sokolstva v Osvobodilni fronti.

Takoj po ustanovitvi Osvobodilne fronte so prevzeli sokoli odgovorne naloge v izvršnem odboru OF, v štabu slovenske NOV, v mladinski organizaciji, v aktivih ustanov in na terenu. Za propagandno delo so izhajali letaki, članki in brošure tudi izpod peresa sokolskih članov. Obveščevalno službo, delo aktivistov in vključevanje v partizansko bojno organizacijo je članstvo slovenskega sokolstva opravljalo v popolnem soglasju z značajem Osvobodilne fronte in z vsakim dejanjem utrjevalo njeno enotnost. Partizanstvo se je naglo utrdilo na Dolenjskem in Notranjskem, močna sokolska društva so odločilno pomnožila vrste borcev.

V nobenem primeru ni sokolsko vodstvo postavljalo enostranskih zahtev, ki bi mogle povzročati prestižna trenja ali nasprotja, ki bi slabila vsenarodni značaj Osvobodilne fronte in osvobodilnega boja. V doslednem stališču sokolskega vodstva je bila enotnost Osvobodilne fronte trdno zavarovana. Na roški partijski konferenci leta 1942 je zastopnik sokolstva v pozdravnem govoru izrecno poudaril, da sokoli ne sodelujejo v Osvobodilni fronti kot stranka, ki se veže po svojih računih: »... mi smo pri OF kot vršilci nalog slovenskega naroda. Mi nismo sklepali nobenih političnih kompromisov ali zvez in si nismo pridržali za nikogar izmed nas nobenih predpravil. OF je ena, kot je slovenski narod samo eden.« Tudi soglasje sokolskega vodstva z izjavo osnovnih skupin OF februarja 1943 potrjuje, da prav tako kasneje ni bilo v stališčih slovenskega sokolstva nobenih sprememb. Slovensko sokolstvo si ni lastilo značaja politične stranke, ostalo je od vsega začetka dosledno ljudska vsenarodna vzgojna organizacija in ohranilo svojo samostojnost v razmerju do organiziranega političnega življenja na temelju svojih vzgojnih načel in ciljev. V takem razmerju je

sodelovalo tudi v OF. Na zboru delegatov slovenskega sokolstva dne 8. julija 1945 je sokolsko vodstvo polagalo račun za dobo od zadnje redne izvolitve spomladi 1939 dalje. Poročilo o vlogi in sodelovanju slovenskega sokolstva v narodnoosvobodilnem gibanju in narodnoosvobodilni borbi in Referat o novi telesnovzgojni organizaciji je zbor sprejel soglasno in vodstvo razrešil.

III